

POSTANOWIENIE

Dnia 25 czerwca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska (przewodniczący)

SSN Władysław Pawlak

SSN Krzysztof Strzelczyk (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Wspólnoty Mieszkaniowej ul. (...) w W.
przeciwko S. M.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 25 czerwca 2020 r.,
zażalenia pozwanego na wyrok Sądu Okręgowego w W.
z dnia 30 maja 2019 r., sygn. akt II Ca (...),

1) uchyla zaskarżony wyrok,

**2) rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego
pozostawia do orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 2 marca 2018 r. Sąd Rejonowy oddalił w całości powództwo Wspólnoty Mieszkaniowej w W. ul. (...) w W. skierowane przeciwko S. M. o zapłatę kwoty 10.950 złotych obejmującej między innymi kwotę 9.700 złotych odszkodowania za nienależyte wykonanie umowy obejmującej prace remontowe na dachu budynku w tym wymianę obróbek blacharskich i pasów nadrynnowych, wymianę rynien, remont i konserwację główek kominowych, remont wjazdu dachowego, remont papowego pokrycia dachu.

W uzasadnieniu wyroku Sąd Rejonowy wskazał, że strona powodowa nie wykazała aby pozwany wykonał remont dachu wadliwie, co miałoby doprowadzić do szkody w dochodzonym rozmiarze.

Na skutek apelacji powodowej Wspólnoty, wniesionej od wyroku oddalającego powództwo w zakresie odszkodowania, Sąd Okręgowy w W. wyrokiem z dnia 30 maja 2019 r. uchylił zaskarżony wyrok i w tym zakresie przekazał sprawę Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. Zdaniem Sądu odwoławczego, Sąd Rejonowy nie rozpoznał istoty sprawy. Zgodnie z art. 471 k.c., to na pozwanym spoczywał ciężar dowodu, że nienależyte wykonanie zobowiązania wynikało z okoliczności, za które, jako wykonawca robót budowlanych, nie ponosi odpowiedzialności. Dlatego nie można było oddalić powództwa z powodu braku inicjatywy dowodowej strony powodowej. Poza tym, zdaniem Sądu Okręgowego, do merytorycznego rozstrzygnięcia niezbędne jest, ze względu na szczególne okoliczności sprawy, przeprowadzenie z urzędu dowodu z opinii biegłego. Nieprzeprowadzenie tego dowodu nie pozwoliło Sądowi pierwszej instancji na rozważenie sprawy w kontekście art. 471 k.c. Dostrzegając merytoryczny charakter postępowania apelacyjnego, kierując się wymaganiami instancyjności Sąd Okręgowy uznał, że nie może zastępować własnym orzeczeniem Sądu pierwszej instancji. Mogłoby to bowiem doprowadzić do sytuacji, w których sąd odwoławczy orzekłby jako jedna ostateczna instancja.

Pozwany S. M. wniósł zażalenie na wyrok Sądu drugiej instancji. Zarzucił w nim naruszenie art. 386 § 4 w zw. z art. 233 § 1 i art. 232 k.p.c. przez błędne zakwalifikowanie sytuacji procesowej jako nie rozpoznanie sprawy oraz przez błędną ocenę, iż zachodzą szczególne okoliczności uzasadniające dopuszczenie dowodu z urzędu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W postępowaniu uregulowanym w art. 394 § 1¹ k.p.c. Sąd Najwyższy bada poprawność zastosowania art. 386 § 2 i § 4 k.p.c. przez Sąd drugiej instancji, a więc wystąpienia jednej z alternatywnie ujętych w tym przepisie przesłanek uchylenia zaskarżonego wyroku, tj. nieważności postępowania, nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo istnienia konieczności

przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Rozpoznanie zażalenia sprowadza się do oceny, czy stwierdzone przez sąd odwoławczy okoliczności usprawiedliwiają wydanie wyroku kasatoryjnego, zamiast - co powinno być regułą - wyroku reformatoryjnego.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wielokrotnie podkreśla się, że kontrola dokonywana w ramach powyższego środka zaskarżenia powinna mieć charakter formalny, skupiający się na przesłankach uchylenia orzeczenia sądu pierwszej instancji, bez wkraczania w kompetencje sądu *in merito*. Oznacza to, że w postępowaniu toczącym się na skutek zażalenia na orzeczenie o uchyleniu wyroku sądu pierwszej instancji i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania na podstawie art. 386 § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy poddaje kontroli prawidłowość stwierdzenia przez sąd drugiej instancji nieważności postępowania. Jeżeli natomiast u podstaw orzeczenia kasatoryjnego legły przesłanki określone w art. 386 § 4 k.p.c., Sąd Najwyższy bada, czy rzeczywiście sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy albo czy rzeczywiście wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Dokonywana ocena ma jednak charakter czysto procesowy, co oznacza, że nie może wkraczać w merytoryczne kompetencje sądu drugiej instancji rozpoznającego apelację. Zażalenie przewidziane w art. 3941 § 11 k.p.c. nie jest bowiem środkiem prawnym służącym kontroli materialnoprawnej podstawy orzeczenia; kontrola taka może być przeprowadzona wyłącznie w postępowaniu kasacyjnym (zob. m. in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2012 r., I CZ 136/12, nie publ. z dnia 25 października 2012 r., I CZ 139/12, nie publ.; z dnia 25 października 2012 r., I CZ 143/12, nie publ., z dnia 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12, OSNC 2013 Nr 3, poz. 41, z dnia 9 listopada 2012 r., IV CZ 156/12, nie publ.; z dnia 28 listopada 2012 r., III CZ 77/12, OSNC 2013 Nr 4, poz. 54, i z dnia 5 grudnia 2012 r., I CZ 168/12, nie publ.).

Z podanych wyżej przyczyn poza kontrolą Sądu Najwyższego pozostaje kwestionowane w zażaleniu stanowisko Sądu drugiej instancji dotyczące konieczności przeprowadzenia dowodu z urzędu.

Pozostając zaś przy powołanej przez ten Sąd podstawie, która miała usprawiedliwiać uchylenie zaskarżonego wyroku trzeba podnieść, iż nierozpoznanie istoty sprawy jest interpretowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego jako wadliwość rozstrzygnięcia, polegająca na wydaniu przez sąd pierwszej instancji orzeczenia, które nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, bądź na zaniechaniu zbadania przez ten Sąd materialnej podstawy żądania albo oceny merytorycznych zarzutów strony przy bezpodstawnym przyjęciu, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999 Nr 1, poz. 22; wyroki Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, OSP 2003 Nr 3, poz. 36 oraz z dnia 12 listopada 2007 r., I PK 140/07, OSNP 2009, nr 1-2, poz. 2). Nierozpoznanie istoty sprawy ma miejsce także w razie dokonania przez sąd pierwszej instancji oceny prawnej żądania bez ustalenia podstawy faktycznej, co wymagałoby czynienia kluczowych ustaleń po raz pierwszy w instancji odwoławczej; respektowanie uprawnień stron wynikających z zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego uzasadnia w takich wypadkach uchylenie orzeczenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2012 r., I CZ 168/12, OSNC 2013, Nr 5, poz. 68, z dnia 23 września 2016 r., II CZ 73/16, nie publ., z dnia 8 marca 2017 r., IV CZ 126/16 nie publ. i z dnia 8 marca 2017 r., IV CZ 130/16, nie publ.).

Treść zgłoszonego przez stronę powodową żądania i przebieg postępowania w tej sprawie świadczą o tym, że - wbrew stanowisku Sądu Okręgowego - doszło jednak do rozpoznania istoty sprawy przez Sąd Rejonowy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. Sąd Rejonowy analizował bowiem, czy zachodzą przesłanki naprawienia szkody w związku z nienależytym wykonaniem zobowiązania. Rozstrzygnięcie negatywne sądu nastąpiło z niedostatku zaoferowanych w postępowaniu środków dowodowych. Odmienne ocena prawna sądu odwoławczego w zakresie ciężaru dowodu, nawet jeśli łączy się ze stwierdzoną przez ten Sąd potrzebą przeprowadzenia z urzędu dowodu z opinii biegłego nie daje podstaw do przypisania sądowi I instancji nierozpoznania istoty sprawy, a może jedynie dowodzić, że istota sporu została rozpoznana nieprawidłowo.

Sąd drugiej instancji władny jest bowiem we własnym zakresie uzupełnić postępowanie dowodowe, a granice aktywności dowodowej tego sądu wyznacza art. 386 § 4 k.p.c. Przepis ten jest podstawą do uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania, jeśli postępowanie dowodowe w sprawie miałyby być przeprowadzone w całości. W przedmiotowej sprawie zachodzi jedynie potrzeba uzupełnienia postępowania dowodowego i to tylko w zakresie dowodu z opinii biegłego.

W tym stanie rzeczy, wobec zasadności zarzutu zażalenia opartego na treści art. 386 § 4 k.p.c., Sąd Najwyższy na podstawie art. 394¹⁵ § 1 zdanie pierwsze k.p.c. w zw. z 394¹ § 3 k.p.c. i art. 108 § 2 oraz art. 398²¹ k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok, pozostawiając Sądowi drugiej instancji rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego.

jw